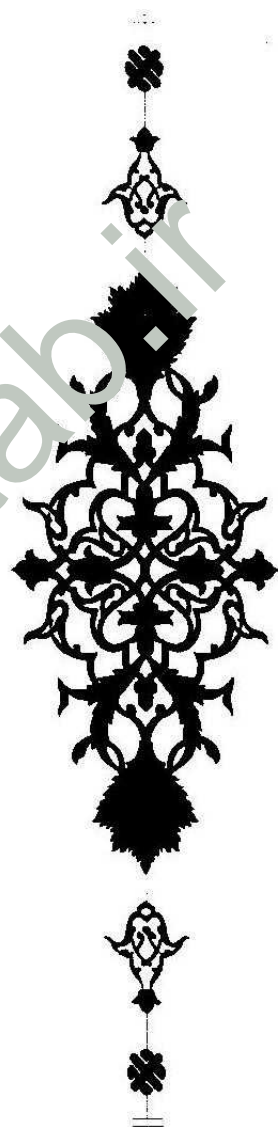

ارتباط باقرآن
و
آداب و شروط آن
دکتر محمود خسروی

سرشناسه	:	خسروی، محمود، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	:	ارتباط با قرآن و آداب و شروط آن / محمود خسروی.
مشخصات نشر	:	شهر کرد: سدره المنتهی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۲ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۹-۴۵-۶
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۱۳۱]-۱۳۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	قرآن-- بررسی و شناخت
رده بندی کنگره	:	BP۶۵/۱۳۹۴۴/۴ الف ۴۵/خ
رده بندی دیویی	:	۱۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۹۵۱۷۳۶

ارتباط با قرآن و آداب و شروط آن

▪ مؤلف: دکتر محمود خسروی . mk...66@yahoo.com

▪ طراح جلد: مصطفی رحمانی

▪ لیتوگرافی: سروش، چاپ: نقشینه، صحافی: تک

▪ شمارگان: ۱۰۰۰

▪ چاپ اول: ۱۳۹۴

▪ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۹-۴۵-۶ ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۹-۴۵-۶

▪ کلیه حقوق محفوظ است **Printed in The Islamic Republic of IRAN**

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
قسمتی از وصیتنامه حضرت امام خمینی (رضوان الله علیه)	۱۱
گزیده‌ای از سخنان رهبر معظم، آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)	۱۲
مقدمه	۱۵
بخش اول: معارفه با قرآن	۱۹
فصل اول: معرفی قرآن	۲۱
قرآن مجید	۲۱
قرآن کریم	۲۳
قرآن حکیم	۲۴
کتاب مبین	۲۵
کتاب عزیز	۲۸
فصل دوم: معرفی انسان	۳۰
«إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خَسْرٍ»	۳۰
«إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ»	۳۱
«إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ»	۳۲
«لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ. ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ»	۳۲
«يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ»	۳۳

۳۳ «يا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا عَرَّبَكَ رَبِّكَ الْكَرِيمُ»
۳۴ «قَتَلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ»
 «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ»، «فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ»، «أَنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ»، «كَانَ الْإِنْسَانُ كَفُوراً».
۳۵ «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ».
۳۵ «كَانَ الْإِنْسَانُ قَتُوراً»
۳۷ «إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا»، «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ»
۳۸ فصل سوم: شروط معارفه با قرآن
۳۸ * شرط اول: قرآن کلام و گفتار خداوند است.
۳۸ ۱. اهمیت شنوایی از دیدگاه قرآن
۴۰ ۲. اهمیت شنوایی از دیدگاه حدیث
۴۰ ۳. شیوه «سمعی» تعلیم در آن حزب
۴۱ ۴. به کارگیری گوش و زبان در فرائض قرآن در میان اصحاب
۴۲ ۵. تفاوت قرآن و کتاب در زمینه آموزش
۴۳ * شرط دوم: تدریج در معارفه با قرآن
۴۴ ۱. بخشی از قرآن که آموزش از آن آغاز میشود
۴۵ ۲. اهمیت حزب مفصل در نظر پیامبر اکرم (ص)
۴۷ ۳. معنای مفصل و حدود آن
۴۸ الف: نقش زیر بنایی سوره حزب مفصل
۴۸ ب: وحدت سوره‌ها
۴۸ ج: تناسب آیات و سوره در حزب مفصل
۴۹ د: احساس پیشرفت و ایجاد انگیزه
۴۹ * شرط سوم: تیسیر
۵۲ فصل چهارم: آداب معارفه با قرآن

- ۵۲ * ادب اول: یک معلم و یک متعلم
- ۵۳ * ادب دوم: عقد آنا بیل
- ۵۴ * ادب سوم: مُستَقْرَى به سراغ مُقْرَى برود
- ۵۵ بخش دوم: مرآوده با قرآن
- ۵۷ تمهید:
- ۶۰ فصل اول: دیدار قرآن با انسان
- ۶۰ ۱. «كَلَّمَهَا تَذْكِرَةً. فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ»، «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»
- ۶۰ ۲. «وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ»
- ۶۱ ۳. «وهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانِ عَرَبِيًّا لِيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَيُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ»
- ۶۱ ۴. «لَوْ أَنزَلْنَاهُ هَذَا صُفْحًا مِّنْ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ»
- ۶۳ فصل دوم: دیدار انسان با قرآن
- ۶۳ ۱. تکذیب قرآن
- ۶۳ ۲. قرآن اسطوره است
- ۶۴ ۳. قرآن سحر است
- ۶۴ ۴. اعراض از قرآن
- ۶۶ فصل سوم: شروط مرآوده با قرآن
- ۶۶ * شرط اول: دیدار باید شفاهی باشد نه کتبی
- ۶۷ ۱. مقایسه دو نام «قرآن» و «کتاب»
- ۶۸ ۲. تفاوت «قرآن» و «کتاب»
- ۶۹ * شرط دوم: نسخه قرآنی مناسب:
- ۷۱ ۱. کتاب قرآن باید «سواد علی بیاض» باشد
- ۷۱ ۲. پیراستن نسخه مکتوب قرآن از غیر قرآن
- ۷۳ ۳. خودداری از تزئین نسخه قرآن
- ۷۴ ۴. نسخه قرآن باید از سایر کتب متمایز باشد

- الف: صفحات قرآن به صورت افقی باشند. ۷۵.....
- ب: کلمات قرآن درشت و خوانا نوشته شوند. ۷۶.....
- ج: حداقل سطرها در صفحه نگاشته شوند. ۷۶.....
- د: صفحه قرآن بوسیله حواشی و تزیینات، محدود نگردد. ۷۶.....
- ه: کیفیت اعراب و نقطه گذاری در صورت نیاز. ۷۶.....
- * شرط سوم: کنترل صدا ۸۰.....
- * شرط چهارم: اجتناب از خرید و فروش قرآن: ۸۹.....
- ۱- روایاتی که اخذ اجرت برای تعلیم قرآن را ممنوع کرده‌اند. ۸۹.....
- ۲- روایاتی که اخذ اجرت برای تعلیم قرآن را جایز میدانند. ۹۰.....
- فصل چهارم: آداب مرادفات قرآن ۹۲.....
- * ادب اول: «النظر فی المسحفة عماده» ۹۲.....
- * ادب دوم: فراگرفتن خط کوفی: ۹۳.....
۱. فلسفه نگارش قرآن با خط کوفی ۹۳.....
۲. تدبیر برانگیزی، ویژگی مهم خط کوفی ۹۵.....
- * ادب سوم: نظافت و پاکی ظاهر ۹۶.....
- * ادب چهارم: تکریم اهل قرآن: ۹۷.....
- بخش سوم: معاشرت با قرآن ۱۰۱.....
- فصل اول: نیاز انسان به قرآن و بی نیازی قرآن از انسان ۱۰۳.....
- تمهید: ۱۰۳.....
۱. نیاز به واسطه دائمی در ارتباط قرآن با انسان ۱۰۴.....
- الف: «امیین» چه کسانی هستند؟ ۱۰۵.....
- ب: جاری بودن حکم «أُمَّتٍ» در تمام زمانها ۱۰۵.....
۲. ارتباط و انس با قرآن بدون حضور پیامبر اکرم (ص) محال است. ۱۰۶.....
- فصل دوم: شروط معاشرت با قرآن ۱۰۷.....

- ۱۰۷..... * شرط اول: استظهار
- ۱۰۸..... * شرط دوم: استذکار
- ۱۰۸..... * شرط سوم: تغنی
- ۱۱۲..... فصل سوم: آداب معاشرت با قرآن
- ۱۱۲..... * ادب اول: مداومت
- ۱۱۳..... * ادب دوم: اِدمان:
- ۱۱۴..... * ادب سوم: تعاهد:
- ۱۱۷..... بخش چهارم: مجالست با قرآن
- ۱۱۹..... فصل اول: همنشینی انسان با قرآن کریم
- ۱۱۹..... تمهید:
- ۱۲۱..... فصل دوم: شروط مجالست با قرآن
- ۱۲۱..... * شرط اول: پرهیز از نمایش و ریا:
- ۱۲۲..... * شرط دوم: قرآن وسیله دنیا طلبی قرار نگیرد:
- ۱۲۴..... * شرط سوم: برای قرآن شریکی قائل نشود:
- ۱۲۵..... فصل سوم: آداب مجالست با قرآن
- ۱۲۵..... * ادب اول: «الحال المرتحل»:
- ۱۲۶..... * ادب دوم: سعی در افزایش فراگیری قرآن:
- ۱۲۷..... * ادب سوم: دعا، توسل، جماعت:
- ۱۲۷..... دعای آغاز تلاوت
- ۱۲۸..... دعای ختم قرآن
- ۱۲۸..... دعای رفع فراموشی
- ۱۳۱..... منابع

تشکر و قدردانی

سپاس خداوند رحمان را که به این بنده حقیر توفیق قدم نهادن در مسیر شناخت دین و قرآن را عطا فرموده و صلوات بر بزرگ پرچمدار رسالت الهی و دوازده اختر فروزان آسمان امامت و ولایت که واسطه فیض الهی می‌باشند.

نگارنده بر خود لازم می‌داند از مساعدت‌های استاد ارجمند جناب دکتر محمد علی لسانی فشارکی که از ابتدا تا انتهای این نوشتار راهنمایی و ارشادات خود را دریغ نداشتند، صمیمانه تشکر نماید و این قلیل تلاش را قایم می‌دارم به پیشگاه قطب عالم امکان حضرت صاحب العصر و الزمان (ارواحنا لتراب مقدمه الفداء) به امید آن که از منتظران راستین ظهورش باشیم.

آمین رب العالمین

قسمتی از وصیتنامه حضرت امام خمینی (رضوان الله علیه)

ما مفتخریم و ملت عزیز سر تا پا متعهد به اسلام و قرآن مفتخر است که پیرو مذهبی است که می‌خواهد حقایق قرآنی، که سراسر آن از وحدت بین مسلمین بلکه بسیرین دم می‌زند، از مقبره‌ها و گورستان‌ها نجات داده و به‌عنوان بزرگترین نسخه نجات دهنده بشر از جهنم قرآنی که بر پای و دست و قلب و عقل او پیچیده است و او را به‌سوی فنا و نیستی و بردگی و بندگی طاغوتیان می‌کشاند نجات دهد. ما مفتخریم که پیرو مذهبی هستیم که رسول خدا (ص) مؤسس آن به امر خداوند تعالی بوده و امیرالمومنین علی بن ابیطالب (ع)، این بنده رها شده از تمام قیود، مأمور رها کردن بشر از تمام اغلال و بردگی‌ها است... ما امروز مفتخریم، که می‌خواهیم مقاصد قرآن و سنت را پیاده کنیم و اقشار مختلفه ملت ما در این راه بزرگ سرنوشت ساز سر از پا نشناخته، جان و مال و عزیزان خود را نثار راه خدا می‌کنند.

گزیده‌ای از سخنان رهبر معظم، حضرت آیت الله امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

من اگر می‌توانستم هر روز چند ساعت در جلسات قرآنی می‌نشستم، چنان که پیش از انقلاب همیشه این چنین بود. همین مقدار هم در لا به‌لای این کار و گرفتاری معتنم است. چیزی که من می‌بینم و برای من جالب است، نسل تازه قاری قرآن می‌باشد.

این را بدانید که کار تلاوت و یاد گرفتن و یاد دادن قرآن، تا آن وقتی که تمام مردم ما قرآن را یاد نگیرند تمام نمی‌شود. اگر کسی خیال کند قبل از آنکه تلاوت رواج پیدا کند، می‌شود مردم را با مضامین قرآنی و عمل به آن آشنا کرد، اشتباه کرده است. بنده مجرب این کار هستم و بدانید مقدمه چنین موضوعی تلاوت است.

یکی از مهم‌ترین شیوه‌های تربیت نسل نافع و وصل است. از کجا شروع و حال که نفسمان گرفت در کجا قطع کنیم. این چیز بسیار مهمی است. من خواهش می‌کنم آقایان روی این ارزش بلند بودن نفس تکیه نکنند. این چیز خیلی صحیحی است که ما در تلاوت نفس بلند را یکی از ارزش‌ها بدانیم [...] می‌دانید این علایم وقفی را که گذاشتند یک بار تکمیل کرده‌اند. همان‌هایی را که علمای قدیم گذاشتند، همان درست است، این‌هایی را که تکمیل کردند خیلی محل ایراد است. بعضی جاها که جدیداً علامت وقف گذاشته‌اند اصلاً جای وقف نیست.

عمده این است که انسان خود، معنای آیه را بفهمد، اگر قاری با معنای آیه انس پیدا کند و بفهمد این مسأله، که مسأله بسیار مهمی است، آسان خواهد شد. من عقیده‌ام این است که برادران که از اینجا که تشریف بردید همه باید کلاسی داشته باشید و تعلیم دهید. اگر یک نفر یک کلمه بیشتر بلد باشد، ما باید آن کلمه را از او یاد بگیریم. این تعلیم و تعلم یک چیز اساسی و واجب است. ما باید از نوره‌ها و جوانانی که تازه وارد میدان شده‌اند کمال استفاده را بکنیم، چون این‌ها شکوفه‌ها و غنچه‌های تازه‌ی این بوستان هستند. از پیرمردها، اساتید و پیش‌کسوت‌ها نیز باید

استفاده کرد. اینها دو سر یک حرکت عظیم هستند که باید ادامه پیدا کند و آموزش و استفاده از همه لازم می‌باشد.

... عربی را ممکن است افراد با سه هدف یاد بگیرند. یکی این که مکالمه عربی یاد بگیرند که الان متأسفانه خیلی از کتاب‌های درسی ما در مدارس با این هدف تنظیم شده. در حالی که هیچ لزومی ندارد. آموزش و پرورش ما چه تعهدی دارد که مکالمه عربی را به افراد یاد بدهد؟ هر کس که می‌خواهد با عرب‌ها تجارت یا معاشرت کند کلاس برود. مثل کلاس انگلیسی، کلاس آلمانی که شرکت می‌کند.... آموزش و پرورش تعهدی در این مورد ندارد که مثلاً «كرة القدم» یا «منضدة» یا لغت‌هایی یاد بدهد که ما هم که سال‌ها عربی خواندیم و عربی نوشتیم، خیلی از این لغت‌ها را بلد نیستیم! این اصلاً رصنه آموزش و پرورش نیست. هدف دیگر، هدف فراگیری قواعد زبان عربی به اصلاح فیکینگ (گرامر زبان عربی) است. این هم به نظر من نمی‌تواند مقصود از تعلیم زبان عربی در آموزش و پرورش باشد، این مربوط به حوزه‌های علمیه است، مربوط به ماهاست. چون ما برای استنباط مباحث فقهی در زبان پیچیده عربی سرو کار داریم که اندک اختلافی در فهم قاعده، معنا را تغییر می‌دهد. یعنی اگر فقه درست بر قواعد مسلط نباشد، نمی‌تواند از روایت استفاده درست‌تری بکند. این مربوط به آنهاست، مال باه‌تر مردم نیست.

هدف سومی هم وجود دارد که مال عامه مردم است، و آن را شیری عربی به قصد فهمیدن متون عربی رایج، یعنی قرآن، حدیث، نهج البلاغه، دعا، دعای کمیل، دعای نوافل، دعای ابو حمزه ثمالی و صحیفه سجادیه است. همه مردم باید عربی را با این قصد یاد بگیرند. در این کمیل را می‌خواند، نمی‌داند «قَوْلِی خَدْمَتِکَ جَوَارِحِی وَ اَشَدُّ عَلَی الْعَزِیْمَةُ جَوَانِحِی وَ هَبْ لِی الْجَدَّ فِی خَشِیْتِکَ» یعنی چه! در حالی که اگر بدانند آن کلمات یعنی چه اقلّاً به قدر همان درسی که شما [بوسیله آن] می‌خواهید در مدرسه، دین یاد بدهید، همین چند جمله به خواننده‌اش یاد می‌دهد.... باید کسانی بشینند و کتاب‌ها و درس‌های عربی را با این هدف تنظیم کنند. این، اتفاقاً آسان‌تر از آن لغت مکالمه‌ای است. برای خاطر این که متون عربی رایج و قدیمی ما، همان متون عربی که دعا و

حدیث و اینها با همان است، از کلماتی تشکیل شده است که فارسی ما هم با همان کلمات آمیخته است.

هیچکدام از آن لغات، لغات این عربی جدید روزنامه‌ای نیست. «کرة القدم» اصلاً در تعبیرات فارسی ما وجود ندارد ... فرض کنید که در «انا انزلنا الیک القرآن» نازل کردن که ما در فارسی می‌گوییم، عربی است، «قرآن» عربی است، «کتاب» عربی است، ما اگر بتوانیم کلمه «الیک» و کلمه «انا» را برای مخاطبان آن شرح بدهیم، یک آیه را می‌فهمند. اگر این زبان عربی با این هدف تعلیم داده شود، آن وقت این منابع فرهنگی بسیار غنی و بسیار با ارزش، سطح فکر را بالا می‌برد، ایمان را قوی و استدلالی می‌کند، [افراد] می‌توانند استفاده بکنند. در حالی که متأسفانه الان خیلی از کسانی که در جامعه عربی حرف می‌زنند - افراد فاضل - کلمات عربی را غلط تلفظ می‌کنند... یعنی می‌خواهم عرض بکنم که با وجود این تعالیم عربی که وجود دارد و این درس‌هایی هم که داده شده، چون متوجه به هدف صحیح نیست، حتی در سطوح بالا و با سواد هم توجه صحیح نشده و این قدر اشکال وجود دارد.^۱

۱. سخنرانی رهبر معظم، حضرت امام خامنه‌ای در جمع مسوولان و مدیران کل آموزش و پرورش

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

«هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ»^۱ «... الَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»^۲

خداوند متعال در پرتو فضل و رحمت بی کرانش، بنده برگزیده خود محمد مصطفی (ص) را مأمور گردانید، تا ارتباط میان قرآن عرش و انسان خاکی را برقرار سازد. رسول اکرم (ص) نیز در راستای انجام این وظیفه و رسالت از هیچ کوششی دریغ نفرمود. بنابراین جهان بشریت باید با پیروی از «اسوه حسنه» ای که ایشان برای ارتباط با قرآن، بنا نهاده‌اند، با قرآن مانوس گردد، تا بتواند از هدایت قرآن بهره‌مند شود.

در این تحقیق، کیفیت پیدایی ارتباط میان قرآن، با صفاتی چون «سرم»؛ «مجید»؛ «عزیز»؛ «مبین»؛ «حکیم»؛... با انسانی «لَفِي خُسْرٍ»؛ «لَيْطَفِي»؛ «لَكُنُودٌ»؛ «لَكَفُورٌ»؛... مراد بر سر قرار می‌گیرد، و نیز این مسئله بسیار مهم ارتباط انسان با قرآن چگونه می‌تواند به «أُنْسٌ بِاِقرآنٍ» منتهی شود. در این نوشتار در عین رعایت اختصار سعی بر این بوده است که در حد توان، شیوه‌ها و روش‌های ارتباط با قرآن ارائه شوند، بدان امید که بتوانیم «خلیل» قرآن شویم و از آن جمله کسانی نباشیم که قرآن کریم را بیگانه و «مهجور» گرفته‌اند.

برای ارتباط گرفتن انسان با قرآن چهار مرحله را می‌توان در نظر گرفت. مرحله اول، مرحله معارفه با قرآن است؛ در این مرحله، انسان با قرآن به‌عنوان «کلام الله» و «سخن خداوند» آشنا می‌شود، و اگر به شروط و آدابی که لازمه توفیق در این مرحله است، ملتزم گردد، معارفه صحیح و درستی با قرآن کریم خواهد داشت. مرحله دوم، مرحله مرآوده با قرآن است؛ در این مرحله انسان پس از آشنایی اولیه با قرآن به دیدار قرآن خواهد رفت، و با رعایت شروط و آداب آن از لذت دید و بازدید با قرآن برخوردار خواهد گردید. مرحله سوم، مرحله معاشرت با قرآن است؛ در این مرحله ارتباط قرآن با انسان معنادارتر است، اما هنوز سطحی است؛ چنانکه گاه قرآن از انسان اسلحه می‌گیرد، و گاه انسان از قرآن، و ارتباط انسان با قرآن استحکام و عمق کافی نیافته است. رعایت شروط و آداب این مرحله می‌تواند در جهت تحکیم و تقویت این ارتباط تأثیر بسزایی داشته باشد. مرحله چهارم، مرحله مجالست با قرآن است؛ در این مرحله، میان قرآن و انسان رفتار و دوستی و همنشینی ایجاد شده است، و این همان کمال مطلوب در حوزه ارتباط با قرآن است.

نورانیت و هدایت عرشی و الهی قرآن کریم، در این مرحله است که کاملاً خود نمایی می‌کند و کارساز می‌افتد. شروط و آداب این مرحله چنانکه به خوبی زبانت شوند، این موهبت عظمای الهی برای انسان محفوظ و پایدار خواهد ماند. این کتاب نیز اساس همین مراحل انس با قرآن در چهار بخش، و هر بخش در چند فصل، صورت گرفته است. کتابی است که در اثنای ابواب و فصول کتاب به تناسب موضوع، همواره نیم‌نگاهی به کیفیت تعلیم و آموزش قرآن داشته‌ایم و کم و بیش به الگوهایی برگرفته از رهنمودهای قرآن کریم و سیره معصومین (ع) در زمینه آموزش و ترویج قرآن دست می‌یابیم. از سوی دیگر باید توجه داشت که از «انس با قرآن» بسیار سخن گفته می‌شود و در گوشه و کنار جهان اسلام توسط سازمان‌ها و نهادهای قرآنی، محافل و مجالس گوناگون با عنوان و آرمان انس با قرآن تشکیل می‌شود، و کوشش‌های دلسوزانه‌ای حتی در سطوح جهانی و بین‌المللی صورت می‌پذیرد؛ اما، اصل و اساس مسئله

«انس با قرآن» از دیدگاه محققانه و عالمانه مورد توجه واقع نشده است، و غالباً سلیقه‌ها و نظرات شخصی مبنای عمل قرار می‌گیرد، و به همین جهت - متأسفانه - نتایج حاصله چندان رضایت‌بخش نیست. در این نوشتار سعی بر آن بوده است که اصول و مبانی ارتباط با قرآن و تعلیم و ترویج آن با استناد به خود قرآن، و استفاده از «أسوه حسنه» پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) راهی به سوی تدوین پیدا کنند؛ به امید آنکه تحقیق و تدوین و تألیف در این زمینه، از کمیت و کیفیت شایسته و بایسته برخوردار گردد، و در آن صورت است که نگارنده را همین افتخار رسیده خواهد بود که تلاش ناچیز خود را آغازی در مسیر علمی - فرهنگی پر برکت و انسان‌ساز قرار داده‌اند.

قال الصادق (ع): «تبارک الله ذی‌وجلّ علی أربعة أشياء: علی العبارة و الاشارة و اللطائف و الحقائق، فالعبارة للعوام، و الاشارة للاوائل، و اللطائف للاولياء و الحقائق للانبياء.»^۱

در این حدیث شریف - که به‌عنوان نمونه آمده - صریحاً بیان شده که قرآن مراتب و درجاتی دارد و هر مرتبه ویژه گروهی از انسان است.

بنابراین می‌توان دریافت که ارتباط انسان با قرآن دارای مراحل است که انسان با پیمودن هر مرحله می‌تواند به مرحله بعد ارتقاء یابد. می‌توان گفت که ارتباط انسان با قرآن چهار مرحله دارد «معارفه»، «مراوده»، «معاشرت»، «مجالست»، و هر مرحله تبعاً دارای شروط و آدابی است، از این رو در هر بخش سعی شده است آن مرحله تعریف گردد. سپس به بیان شروط و آداب آن پرداخته شود. رَبَّنَا بَارِكْ لَنَا فِيمَا أَعْطَيْتَنَا وَ زِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ يَا كَرِيم.

محمود خسروی